

Н. П. Дяченко, к.держ.упр., доц.

ORCID 0000-0002-4306-7665

e-mail: n.diachenko@ukr.net,

*Київський університет інтелектуальної
власності та права Національного
університету «Одеська юридична
академія»*

ЕФЕКТИВНІ МЕХАНІЗМИ РЕГУЛЮВАННЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Вступ. Сільськогосподарські угіддя в Україні становлять 68,5% загальної площі держави. Аграрний сектор економіки України забезпечує в середньому 10% ВВП та близько 40% експортних надходжень. Суб'єкти господарювання малого та середнього агробізнесу виробляють майже 50% валового випуску сільськогосподарської продукції. Ефективність аграрного сектора значною мірою залежить від погодних умов, що може призводити до коливань урожайності та виробництва. Незважаючи на існуючі проблеми та сучасні виклики, аграрний сектор України має значний потенціал для подальшого розвитку та зростання. За умови ефективного управління, залучення інвестицій та впровадження інновацій, він може стати ще більш важливим чинником економічного розвитку країни та формування продовольчої безпеки України.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню питань формування економічно сталого розвитку присвячено ряд наукових праць, зокрема ідентифіковані стратегічні пріоритети формування економічної безпеки і диджиталізації управлінської звітності для розвитку малих форм господарювання на сільських територіях [1]; досліджено ефективність виробництва нішевих зернових культур у контексті забезпечення продовольчої безпеки і створення доданої вартості [3]; виявлено вплив впровадження екоінновацій на формування засад сталого розвитку агробізнесу [4]; здійснено діагностику розвитку ринку органічної продукції в Україні [5]; доведено економічну ефективність інвестування у зрошувальні технології [6]; досліджено ефективність digital-маркетингу [2] та

© Видавець Інститут економіки промисловості НАН України, 2024

© Видавець Академія економічних наук України, 2024

виклики й можливості впровадження цифрових технологій в аграрний сектор економіки України [7].

Метою дослідження є ідентифікувати ефективні механізми регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підтримка малого та середнього бізнесу є базовим механізмом забезпечення ефективності аграрного сектору економіки України. Малий та середній бізнес відіграє ключову роль у розвитку аграрного сектору економіки України, забезпечуючи значну частину виробництва, переробки та реалізації сільськогосподарської продукції. Підтримка малого та середнього бізнесу є вирішальним чинником підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору, сприяючи його модернізації, інноваційному розвитку та створенню нових робочих місць.

Підтримка малого та середнього бізнесу є важливою для аграрного сектору, адже:

- малий та середній бізнес є основним джерелом зайнятості в сільській місцевості, сприяючи зменшенню безробіття та відтоку населення з сіл;

- малий та середній бізнес часто є більш гнучкими та відкритими до інновацій, ніж великі підприємства, адже швидше впроваджують нові технології, розробляють нові продукти та послуги, що сприяє модернізації аграрного сектору;

- малий та середній бізнес спеціалізуються на різних видах діяльності, що забезпечує диверсифікацію аграрного виробництва та зменшує залежність від окремих культур або видів продукції;

- розвиток малого та середнього бізнесу сприяє посиленню конкуренції на аграрному ринку, що стимулює підвищення ефективності виробництва та зниження цін для споживачів;

- малий та середній бізнес є основою для розвитку громадянського суспільства та зміцнення соціальної стабільності в сільській місцевості.

Базовими формами підтримки малого та середнього бізнесу в аграрному секторі є:

1. Фінансова підтримка:

- гранти та субсидії на розвиток бізнесу, придбання техніки, впровадження інновацій;

- пільгові кредити для сільськогосподарських виробників;

- програми мікрокредитування для малого бізнесу.

2. Інформаційна та консультаційна підтримка:

- навчальні програми та семінари для суб'єктів господарювання з питань сучасних технологій, управління бізнесом, маркетингу;

- консультації з питань юридичного оформлення, оподаткування, ведення бухгалтерського обліку;

- доступ до інформації про ринки збуту, ціни, нові технології.

3. Технічна та технологічна підтримка:

- створення центрів колективного користування технікою та обладнанням;

- сприяння участі малого та середнього бізнесу у виставках, ярмарках, конференціях;

- підтримка розвитку органічного виробництва та сертифікації продукції.

4. Спрощення регулювання та зменшення адміністративного тиску:

- скасування зайвих бюрократичних процедур;

- зменшення кількості перевірок та звітів;

- спрощення процедури отримання дозволів та ліцензій.

5. Розвиток інфраструктури:

- будівництво та реконструкція доріг, транспортних розв'язок, складських приміщень.

- забезпечення доступу до Інтернету та інших комунікацій.

Серед успішних проєктів підтримки малого та середнього бізнесу в аграрному секторі варто виокремити:

- Програму «Агро 2.0», яка передбачає надання грантів та субсидій для малих та середніх суб'єктів господарювання.

- Програму «Старт», яка підтримує суб'єктів господарювання та підприємців, які лише починають свій бізнес в аграрному секторі.

- Діяльність сільськогосподарських кооперативів, які об'єднують малих виробників для спільного виробництва та збуту продукції.

Підтримка малого та середнього бізнесу є важливим чинником забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки України. Успішний розвиток малого та середнього бізнесу сприяє створенню нових робочих місць, модернізації виробництва, диверсифікації сільськогосподарської діяльності та підвищенню ефективності аграрного сектору в цілому. Для досягнення цих цілей необхідно продовжувати удосконалення державної політики підтримки малого та середнього бізнесу, створювати сприятливі умови

для їх розвитку та забезпечувати доступ до фінансових, інформаційних та технічних ресурсів.

Надання грантів та субсидій малим та середнім суб'єктам господарювання на впровадження інновацій, придбання сучасної техніки, розвиток органічного виробництва дозволяє підвищити їх конкурентоспроможність.

В умовах глобалізації та швидкого розвитку технологій, суб'єкти господарювання повинні постійно вдосконалювати свої знання та навички, щоб залишатися конкурентоспроможними та ефективно управляти своїм бізнесом.

Навчальні програми та консультації для суб'єктів господарювання є важливим інструментом для досягнення цієї мети.

Сільське господарство постійно розвивається, поява нових технологій сприяє підвищенню врожайності, зменшенню витрат та покращенню якості продукції. Суб'єкти господарювання повинні бути обізнані з новими технологіями та вміти їх застосовувати на практиці.

Суб'єкти господарювання повинні вміти планувати свою діяльність, управляти фінансами, маркетингом та іншими аспектами бізнесу.

Суб'єкти господарювання повинні мати навички правильно представити власну продукцію на ринку, визначати цільову аудиторію, розробляти маркетингову стратегію та використовувати різні канали збуту.

З метою набуття суб'єктами господарювання необхідних знань, вмінь та практичних навичок розроблені комплекс форм навчання та консультацій, серед яких:

- тренінги та семінари – короткострокові навчальні заходи, які охоплюють конкретні теми, такі як сучасні технології вирощування культур, управління фермою, маркетинг сільськогосподарської продукції тощо;

- вебінари – онлайн-семінари, які дозволяють суб'єктам господарювання отримувати знання, не виходячи з дому;

- консультації – індивідуальні консультації з експертами з питань сучасних технологій, управління бізнесом, маркетингу тощо;

- навчальні поїздки – поїздки на передові фермерські господарства, де суб'єкти господарювання можуть ознайомитися з сучасними технологіями та передовим досвідом;

– онлайн-платформи – веб-сайти та онлайн-платформи, де суб'єкти господарювання можуть знайти корисну інформацію, навчальні матеріали, відеолекції тощо.

Такі заходи проводять державні установи (Міністерство аграрної політики та продовольства України, обласні та районні управління сільського господарства), навчальні заклади (аграрні університети, коледжі, технікуми), громадські організації (асоціації фермерів, сільськогосподарські кооперативи), міжнародні організації (проекти міжнародної технічної допомоги, які спрямовані на розвиток сільського господарства), приватні компанії, які займаються виробництвом та збутом сільськогосподарської техніки, насіння, добрив тощо.

Навчання та консультації є важливим інструментом для підвищення кваліфікації суб'єктів господарювання та розвитку їх бізнесу. Суб'єкти господарювання повинні постійно вчитися та вдосконалювати свої знання та навички, щоб залишатися конкурентоспроможними.

Держава, навчальні заклади, громадські організації та міжнародні проекти повинні створювати умови для доступу суб'єктів господарювання до якісного та сучасного навчання.

Організація навчальних програм та консультацій для суб'єктів господарювання з питань сучасних технологій, управління бізнесом, маркетингу дозволяє підвищити їх кваліфікацію та ефективність роботи.

Ефективним чинником забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки України є кооперація.

Сільськогосподарська кооперація є важливим механізмом підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки України. Вона дозволяє малим та середнім сільськогосподарським виробникам об'єднати свої ресурси та зусилля для досягнення спільних цілей, таких як збільшення обсягів виробництва, поліпшення якості продукції, зниження витрат та розширення ринків збуту. Серед переваг сільськогосподарської кооперації варто виокремити:

– збільшення економічної сили, оскільки об'єднання в кооперативи дозволяє малим виробникам отримати доступ до ресурсів, які їм були б недоступні окремо, таких як кредити, сучасна техніка, технології та інформація;

– покращення якості продукції, адже спільні зусилля членів кооперативу дозволяють підвищити якість продукції за рахунок впровадження сучасних технологій, контролю якості та стандартизації;

– зниження витрат шляхом зменшення витрат на закупівлю матеріалів, техніки, енергоресурсів та інших ресурсів за рахунок оптових закупівель та спільного використання;

– розширення ринків збуту через вихід на нові ринки збуту, як ендегенні, так і екзогенні, за рахунок об'єднання обсягів виробництва та маркетингових зусиль;

– захист інтересів, оскільки кооперативи представляють інтереси своїх членів у відносинах з іншими учасниками ринку, такими як переробники, торговельні мережі, постачальники ресурсів та органи влади.

В Україні існують різні види сільськогосподарських кооперативів, які можуть займатися різними видами діяльності, такими як:

– виробничі кооперативи, які займаються виробництвом сільськогосподарської продукції, її переробкою та збутом;

– обслуговуючі кооперативи, що надають послуги з обробки землі, збирання врожаю, зберігання продукції, маркетингу, постачання ресурсів тощо;

– споживчі кооперативи закупають товари для потреб членів кооперативу, в тому числі сільськогосподарську продукцію.

Для успішного розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні необхідно створити сприятливі умови, які передбачають:

– удосконалення законодавства, яке регулює діяльність сільськогосподарських кооперативів, спрощення процедури їх створення та реєстрації;

– надання державної підтримки сільськогосподарським кооперативам у вигляді грантів, субсидій, пільгових кредитів;

– організацію навчальних програм та консультацій для членів кооперативів з питань управління, маркетингу, сучасних технологій тощо;

– забезпечення доступу до інформації про ринки збуту, ціни, нові технології тощо.

Сільськогосподарська кооперація є важливим механізмом підвищення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки України. Вона дозволяє малим та середнім виробникам об'єднати свої ресурси та зусилля для досягнення спільних цілей, таких як збільшення обсягів виробництва, поліпшення якості продукції, зниження витрат та розширення ринків збуту.

Для успішного розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні необхідно створити сприятливі умови, які включають в себе законодавче забезпечення, фінансову підтримку, освітню та консультаційну підтримку, а також інформаційну підтримку.

Створення сільськогосподарських кооперативів дозволяє малим та середнім підприємствам об'єднати свої ресурси та зусилля для вирішення спільних проблем, таких як закупівля матеріалів, збут продукції, доступ до фінансів.

Ефективним чинником забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки України є розвиток інфраструктури.

Інфраструктура включає в себе широкий спектр елементів, таких як транспортні шляхи, складські приміщення, зрошувальні системи, енергетичні мережі, телекомунікації та інші, які забезпечують функціонування та розвиток сільського господарства.

Розвиток інфраструктури є надважливим чинником ефективності діяльності суб'єктів господарювання аграрного сектору економіки, адже:

- розвинена мережа автомобільних та залізничних доріг, портів та аеропортів забезпечує швидке та ефективне транспортування сільськогосподарської продукції від місця виробництва до споживача;

- якісні дороги та сучасні транспортні засоби дозволяють зменшити транспортні витрати, що підвищує конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції;

- розвинена транспортна інфраструктура сприяє розширенню доступу сільськогосподарських виробників до ринків збуту, зокрема, до віддалених регіонів та за кордон;

- сучасні складські приміщення, обладнані системами охолодження та вентиляції, дозволяють зберігати сільськогосподарську продукцію протягом тривалого часу, зберігаючи її якість та запобігаючи втратам;

- розвинена складська інфраструктура дозволяє регулювати поставки сільськогосподарської продукції на ринок, запобігаючи її надлишку або дефіциту, що сприяє стабілізації цін;

- зрошувальні системи забезпечують регулярне зрошення сільськогосподарських культур, що сприяє підвищенню врожайності та збільшенню виробництва сільськогосподарської продукції;

- зрошення дозволяє зменшити залежність сільського господарства від погодних умов, забезпечуючи стабільність виробництва та зменшуючи ризики втрати врожаю через посуху;

- надійне та доступне енергопостачання є необхідним для функціонування суб'єктів господарювання, зокрема, для роботи обладнання, освітлення, опалення тощо;

– розвиток енергетичної інфраструктури сприяє впровадженню сучасних енергозберігаючих технологій у сільському господарстві;

– сучасні телекомунікаційні системи забезпечують доступ сільськогосподарських виробників до інформації про ринки, ціни, нові технології, що сприяє прийняттю обґрунтованих управлінських рішень;

Інтернет та інші телекомунікаційні засоби дозволяють упроваджувати digital-маркетинг [2], адже охоплює широкий спектр технологій та інструментів, які можуть бути застосовані на різних етапах інвестиційного циклу – від пошуку проєктів до моніторингу їх реалізації та оцінки результатів чи розвивати електронну торгівлю сільськогосподарською продукцією, розширюючи ринки збуту та зменшуючи витрати на маркетинг.

Розвиток інфраструктури аграрного сектору в Україні стикається з низкою викликів, серед яких:

– недостатнє фінансування – модернізація та розвиток інфраструктури потребують значних інвестицій, які часто є недоступними для суб'єктів господарювання;

– застарілість інфраструктури – значна частина інфраструктури аграрного сектору є застарілою та потребує модернізації;

– бюрократичні перешкоди – складні процедури отримання дозволів та погоджень можуть затримувати реалізацію інфраструктурних проєктів.

Проте, розвиток інфраструктури аграрного сектору має великі перспективи. Уряд України розробляє та реалізує ряд програм, спрямованих на залучення інвестицій у розвиток інфраструктури, зокрема, за рахунок міжнародних фінансових інституцій. Важливим напрямом є також розвиток державно-приватного партнерства у сфері інфраструктурних проєктів.

Розвиток сучасної та ефективної інфраструктури є ключовим чинником забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки України. Інвестиції в інфраструктуру сприяють підвищенню ефективності сільськогосподарського виробництва, зменшенню витрат, розширенню доступу до ринків збуту та залученню інновацій. Для досягнення успіху у цій сфері необхідно подолати існуючі виклики та створити сприятливі умови для залучення інвестицій та реалізації інфраструктурних проєктів. Будівництво та реконструкція доріг, розвиток транспортної інфраструктури дозволяє забезпечити своєчасну доставку сільськогосподарської продукції на ринки збуту та зменшити транспортні витрати.

Ефективним чинником забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору економіки України є відновлення та розвиток зрошувальних систем.

Зрошувальні системи відіграють вирішальну роль у забезпеченні сталого розвитку та підвищенні конкурентоспроможності аграрного сектору економіки України. Вони є запорукою отримання стабільних та високих врожаїв, особливо в умовах зміни клімату та збільшення кількості засух, адже:

– зрошення дозволяє забезпечити рослини необхідною кількістю вологи, що сприяє їх росту та розвитку, а отже, й підвищенню врожайності сільськогосподарських культур;

– зрошувані землі менш залежні від погодних умов, що забезпечує стабільність виробництва та зменшує ризики втрати врожаю через засуху;

– зрошення дозволяє вирощувати вологолюбні культури, які в умовах недостатнього зволоження не можуть рости;

– забезпечення рослин достатньою кількістю вологи сприяє покращенню якості сільськогосподарської продукції;

– зрошення дозволяє більш ефективно використовувати земельні ресурси, отримуючи більші врожаї з меншої площі [6].

Ефективним чинником забезпечення конкурентоспроможності аграрного сектору України є меліорація земель, як комплекс заходів, спрямованих на поліпшення ґрунтів, їх фізичних, хімічних та біологічних властивостей.

Меліорація відіграє важливу роль у підвищенні продуктивності сільськогосподарських угідь та забезпеченні сталого розвитку аграрного сектору.

Виокремлюють декілька видів меліоративних робіт (табл. 1).

Таблиця 1

Види меліоративних заходів

№ з/п	Напрямок	Характеристика
1	Гідротехнічна меліорація	Будівництво та відновлення зрошувальних та осушувальних систем, каналів, дамб, водосховищ тощо
2	Агротехнічна меліорація	Обробку ґрунту, внесення добрив, посів сидеральних культур та інші заходи, спрямовані на поліпшення родючості ґрунтів
3	Лісомеліорація	Створення захисних лісосмуг, терасування схилів та інші заходи, спрямовані на запобігання ерозії ґрунтів
4	Хімічна меліорація	Внесення в ґрунт речовин, які поліпшують його хімічні властивості, наприклад, вапнування кислих ґрунтів

Меліоративні системи в Україні знаходяться у занедбаному стані. Більшість з них потребують відновлення та модернізації.

Ефективним механізмом регулювання інноваційного розвитку аграрної сфери економіки України є створення сучасних логістичних центрів для зберігання, переробки та упаковки сільськогосподарської продукції.

Розвиток сучасної логістичної інфраструктури є ключовим чинником забезпечення ефективності регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України. Створення сучасних логістичних центрів для зберігання, переробки та упаковки сільськогосподарської продукції відіграє вирішальну роль у забезпеченні якості, зменшенні втрат та ефективному збуті продукції як на ендегенному, так і на екзогенному ринках, адже сучасні логістичні центри, обладнані системами контролю температури та вологості, дозволяють зберігати сільськогосподарську продукцію протягом тривалого часу, запобігаючи її псуванню та зменшуючи втрати.

Серед механізмів державної підтримки у залученні інвестицій для створення мережі логістичних центрів варто виокремити розробку та реалізацію державних програм, спрямованих на розвиток логістичної інфраструктури аграрного сектору.

Розробка та реалізація ефективних державних програм, спрямованих на розвиток логістичної інфраструктури аграрного сектору, є важливим чинником підвищення конкурентоспроможності української сільськогосподарської продукції на ендегенному та екзогенному ринках. Державні програми повинні передбачати чіткі цілі та завдання, ефективні механізми реалізації, достатнє фінансування та координацію діяльності різних учасників ринку.

Державно-приватне партнерство є важливим інструментом для забезпечення ефективності регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України. Воно передбачає співпрацю між державою та приватним сектором з метою реалізації спільних проєктів, спрямованих на розвиток аграрного сектору та підвищення його ефективності.

Державно-приватне партнерство є важливим механізмом забезпечення ефективності регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України. Воно сприяє залученню інвестицій, обміну досвідом та знаннями, підвищенню ефективності управління, створенню нових робочих місць, розвитку інфраструктуру та підвищенню якості продукції. Для успішного розвитку державно-приватного партнерства в аграрному секторі економіки України необхідно створити сприятливі умови, забезпечити захист

прав інвесторів та залучити до участі в ньому всі зацікавлені сторони.

Ефективним чинником забезпечення ефективності регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України є створення сприятливих умов для інвесторів.

Забезпечення ефективності регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України є стратегічно важливим завданням для держави. Одним із ключових чинників досягнення цієї мети є створення сприятливих умов для залучення інвестицій, адже саме інвестиції є каталізатором розвитку та модернізації аграрного сектору економіки України (табл. 2).

Таблиця 2

Вплив інвестицій на забезпечення ефективності регулювання інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України

Напрямок	Характеристика
<i>Модернізація виробництва</i>	Залучення інвестицій дозволяє оновлювати матеріально-технічну базу суб'єктів господарювання, впроваджувати сучасні технології та обладнання, що сприяє підвищенню продуктивності та ефективності виробництва
<i>Розвиток інфраструктури</i>	Інвестиції спрямовуються на розвиток логістичної інфраструктури, будівництво складських приміщень, доріг, зрошувальних систем, що забезпечує якісне зберігання та транспортування сільськогосподарської продукції
<i>Упровадження інновацій</i>	Інвестиції сприяють залученню інновацій, розробці та впровадженню нових сортів рослин, порід тварин, технологій обробки ґрунту, що підвищує конкурентоспроможність продукції, а відтак, й забезпечує ефективність регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України
<i>Створення нових робочих місць</i>	Залучення інвестицій сприяє створенню нових робочих місць у сільській місцевості, що зменшує безробіття та сприяє розвитку регіонів
<i>Збільшення експортного потенціалу</i>	Інвестиції в аграрний сектор дозволяють збільшити обсяги виробництва якісної сільськогосподарської продукції, що користується попитом на світових ринках, та розширити експортний потенціал країни

Необхідність залучення інвестицій у аграрний сектор економіки України обумовлює потребу формування сприятливих передумов для інвесторів.

Створення сприятливих умов для інвесторів є ключовим чинником забезпечення ефективності регулювання інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України.

Залучення інвестицій дозволить модернізувати виробництво, розвинути інфраструктуру, залучити інновації та підвищити ефективність сільськогосподарського виробництва.

Для досягнення цієї мети необхідно удосконалити законодавство, спростити адміністративні процедури, створити сприятливий податковий клімат, розвинути інфраструктуру, підтримати освіту та науку, посилити боротьбу з корупцією, передбачити надання податкових пільг для інвесторів, спрощення процедур та гарантування захисту інвестицій.

Висновки. Аграрний сектор економіки України має значний потенціал для розвитку та забезпечення конкурентоспроможності, проте для досягнення цієї мети необхідно активно впроваджувати механізми, які дозволять підвищити ефективність виробництва, якість продукції та зменшити витрати.

Успішне впровадження ефективних механізмів в аграрному секторі економіки України є запорукою його сталого розвитку та забезпечення конкурентоспроможності на світовому ринку. Для досягнення цієї мети необхідно об'єднати зусилля держави, бізнесу та наукових установ, створити сприятливі умови сталого розвитку та забезпечити ефективне використання ресурсів.

Література

1. Вдовенко Н. М., Коробова Н. М., Поліщук О. В. Стратегічні пріоритети формування економічної безпеки і диджиталізації управлінської звітності для розвитку малих форм господарювання на сільських територіях. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Вип. 3. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-3-20>.
2. Дяченко В. С., Дяченко Н. П. Публічний digital-маркетинг як елемент державної інформаційної політики. *Наукові перспективи*. 2024. Вип. 44. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-2\(44\)-245-254](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-2(44)-245-254).
3. Мірзоева Т. Ефективність виробництва нішевих зернових культур у контексті забезпечення продовольчої безпеки і створення доданої вартості. *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 67. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-158>.
4. Серов І. В. Сталий розвиток агробізнесу через впровадження екоінновацій. *Український журнал прикладної економіки та техніки*. 2024. Вип. 3. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-3-73>.
5. Сичук О. В. Діагностика розвитку ринку органічної продукції в Україні. *Проблеми сучасних трансформацій. Серія: економіка та управління*. 2024. Вип. 15. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-15-03-02>.
6. Спринчук Н. Економічна ефективність інвестицій в зрошувальні технології. *Агросвіт*. 2024. Вип. 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.5.70>.
7. Юрчук Н., Кіпоренко С. Цифровізація сільського господарства: виклики і можливості для фермерських господарств. *Агросвіт*. 2024. Вип. 19. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.19.53>.

References

1. Vdovenko, N. M., Korobova, N. M., Polishchuk, O. V. (2024). Stratehichni priorytety formuvannia ekonomichnoi bezpeky i dydzhytalizatsii upravlinskoï zvitnosti dlia rozvytku malykh form hospodariuvannia na silskykh terytoriakh [Strategic priorities for the formation of economic security and digitalization of management reporting for the development of small forms of business in rural areas]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky – Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, 3. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-3-20> [in Ukrainian].
2. Diachenko, V. S., Diachenko, N. P. (2024). Publichnyi digital-marketyng yak element derzhavnoi informatsiinoï polityky [Public digital marketing as an element of state information policy]. *Naukovi perspektyvy – Scientific perspectives*, 44. DOI: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-2\(44\)-245-254](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2024-2(44)-245-254) [in Ukrainian].
3. Mirzoieva, T. (2024). Efektyvnist vyrobnytstva nishevykh zernovykh kultur u konteksti zabezpechennia prodovolchoï bezpeky i stvorennia dodanoi vartosti [Efficiency of niche grain crop production in the context of ensuring food security and creating added value]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, 67. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-67-158> [in Ukrainian].
4. Sierov, I. V. (2024). Stalyi rozvytok ahrobiznesu cherez vprovadzhennia ekoinnovatsii [Sustainable development of agribusiness through the implementation of eco-innovations]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky – Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*, 3. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2024-3-73> [in Ukrainian].
5. Sychuk, O. (2024). Diahnostyka rozvytku rynku orhanichnoi produktsii v Ukraini [Diagnostics of the development of the organic products market in Ukraine]. *Problemy suchasnykh transformatsii. Serii: ekonomika ta upravlinnia – Problems of modern transformations. Series: economics and management*, 15. DOI: <https://doi.org/10.54929/2786-5738-2024-15-03-02> [in Ukrainian].
6. Sprynchuk, N. (2024). Ekonomichna efektyvnist investysii v zroshuvalni tekhnolohii [Economic efficiency of investments in irrigation technologies]. *Ahrosvit*, 5. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.5.70> [in Ukrainian].
7. Yurchuk, N., Kiporenko, S. (2024). Tsyfrovizatsiia silskoho hospodarstva: vyklyky i mozhlyvosti dlia fermerskykh hospodarstv [Digitalization of agriculture: challenges and opportunities for farms]. *Ahrosvit*, 19. DOI: <https://doi.org/10.32702/2306-6792.2024.19.53> [in Ukrainian].

Надійшла до редакції: 31.10.2024 р.
Рецензовано: 18.11.2024 р.